

<b>Obsah:</b>	1
<b>Plánované akce:</b>	2
<b>Editorial</b>	2
<b>Společenská kronika</b>	
Jubilanti – 2.blok/2012	3
Blahopřání k 80-tinám	4
Dopis O. Krejčímu	5
<b>K inspiraci (aj poučení)</b>	
Stavební tradice Slovácka – VIII.	6
Ze vzpomínek strýca O. Krejčího- III.	10
Ze Slováckých pověstí - I.	13
<b>Folklorní (i jiné) akce</b>	
Co se dělo ve Slováckém krúžku	15
Pálavský výšlap	19
Fotoreportáž z Buchlovic	21
<b>Vinařovo okénko</b>	
O vývoji vinařství – III	22
Aktuality ze světa vinařů	25
<b>Receptář</b>	
Slepičí polévka	26

\*

## **Plánované akce - do 10. /2012 :**

### **Besedy u cimbálu**

- 19. 9. 2012 v KD Rubín
- 24. 10. v KD Rubín - Kyjovské hody
- 21. 11. v KD Rubín
- 5. 12. v KD Rubín s mikulášskou nadílkou
- 19. 12. v KD Rubín - vánoční

### **Kromě besed je v plánu činnosti:**

1. 9. 2012 účast na MFF Brno 2012. V hlavním večerním pořadu a v průvodu

28. 8. (nebo 29. 8.) Vystoupení sborů a CM pro Svaz protifašistických bojovníků

V listopadu by mělo být ještě v Bratislavě setkání krúžků Praha - Brno - Bratislava při příležitosti 90. výročí vzniku Slováckého krúžku Bratislava a Skaličané. Termín bude upřesněn po prázdninách  
Další akce zatím nejsou známy- sledujte web či nástěnku.

\*

## **Editorial**

Milí krúžkaři i jiní čtenáři,  
ani se nechce věřit, že máme za sebou 4 měsíce od minulého čísla, ale je tomu tak...

Toto číslo nebude tak obsáhlé jako minulé – pořad jaksi nedodáváte materiál. A přitom proběhlo tolik pěkných akcí, o kterých by bylo záhodno poreferovat! (třeba košty aj.) No, jaké si to uděláme, takové to bude.

Proběhly nám Velikonoce i následné církevní svátky, provázené folklorní činností, nyní se nám blíží prázdniny, během nichž

nebudeme také zahálet. Nacvičujeme...

Redakce Vám tedy přeje krásné prožití léta a s ním spojených dovolených, vinařům pěknou úrodu z toho, co nestačilo v květnu pomrznout, a po jistě také pěkném podzimku by se mělo objevit další – říjnové - číslo.

Tak ať máme o čem psát – pokud chcete o něčem číst.

  
*Jiřina Lacinová*

\*

## Společenská kronika

### Jubilanti - VII.-X. / 2012



Červenec		Jan Moštěk	50
	Mgr.	Danuše Andrlová	85
Srpen	Ing.	Lev Štěpánek	85
Září	Ing.	Štefan Štempel	75

### Všechno nejlepší !

\*

### Blahopřání

V nedávných dnech oslavila vzácné jubileum – neuvěřitelné osmdesátiny – paní **PhDr. Věra Kovářů**.

Tuto obdivuhodnou ženu jistě netřeba členům Slováckého krúžku představovat. Její neutuchající energie, činorodost, tempera-

ment, optimismus a píle uvádějí v zahanbený úžas i o dvě generace mladší lidi. Jen stručně vyjmenování jejich aktivit a suchý výčet jejich prací by formát tohoto časopisku zcela zahltily. Takže jen namátkou:

\*Absolventka etnografie a hudební vědy na Filozofické fakultě MU, do r. 2006 vedoucí oddělení lidové architektury Národního památkového ústavu – územního odborného pracoviště v Brně, po r. 1990 předsedkyně komise Ministerstva kultury ČR pro plošnou ochranu vesnických sídel, členka Sdružení pro hliněnou architekturu, zpěvačka a tanečnice folklorního souboru Kašava (a možná ještě nějakých dalších), fotografka a publicistka, organizátorka a poradkyně souborů při rekonstrukcích lidových krojů, tanců a zvyků, autorka nespočetných článků v nespočetném množství odborných časopisů a sborníků z oboru etnografie a památkové péče, zpracovatelka návrhů na vesnické památkové zóny a rezervace, spoluautorka knih Vinohradnické stavby na Moravě a Venkovské stavby na Moravském Horácku, iniciátorka a spoluautorka nově vydávaného Katalogu lidové architektury Ant. Kuriala, organizuje výstavy, natáčí filmy...a cestuje...zúčastňuje se konferencí...a výborně vaří a peče...učí angličtinu a pustila se do francouzštiny...chodí na koncerty a do divadla a na besedy a plesy (zejména Slováckého krúžku)...a všecko stíhá a připravuje další publikaci! A dokáže protančit večer! Jiná v jejím věku by se už jen věnovala vnučatům nebo zahrádce...ale to ona dělá taky.

Takže, Věruško, gratulujeme a nebudeme Tě omezovat nějakým „do sta“!

*Adéla Jeřábková*

\*



## Dopis O. Krejčímu

Vážený pan  
Oldřich Krejčí  
Lidická 533  
697 01 Kyjov

V Brně, 20.5.2012

Milý strýcu Oline a paní Věro!

Chtěl bych Vás tímto srdečně pozdravit jménem svým i jménem ostatních členů Slováckého krúžku v Brně a poděkovat za dopis z 12. dubna t.r. Omlouvám se, že odepisuji s určitým zpožděním, ale měl jsem toho v poslední době nějak moc, a ne a ne najít čas na psaní.



Z toho, jak jste popsál Vaši současnou zdravotní situaci, je vidět, že jste se po nešťastných úrazech ocitli ve velmi složité a nezáviděníhodné situaci. Nemohu než vyjádřit upřímný obdiv a úctu k tomu, s jakou péčí a láskou pečujete o paní Věru.

Dovolte mi, abych Vám alespoň touto cestou dodatečně popřál za všechny brněnské krúžkaře k Vaším vzácným **98. narozeninám** vše dobré, hlavně zdraví a sílu k překonání současných zdravotních potíží. Věřím, že se oba brzy zotavíte a nastanou Vám opět radostnější a veselejší dny. Zároveň bych Vám chtěl poděkovat za vše, co jste udělal a stále ještě děláte pro náš Slovácký krúžek.

S přátelským pozdravem a úctou

*Miroslav Hebron*  
*starosta Slováckého krúžku v Brně*

\*

## K inspiraci (aj poučení)

### Stavební tradice Slovácka – VIII. část

#### Technické a provozní stavby

*Ing.arch. Adéla Jeřábková*

Úzké sepětí mezi charakterem krajiny a výrobní činností člověka se odrazilo v lidovém stavitelství ve výskytu zvláštních staveb, které sloužily ke zpracování různých produktů nebo k jiným výrobním či obchodním činnostem. Jedná se o stavby, které sloužily obvykle celé obci a často kolem sebe soustředovaly i společenský



*Budova valchy s pohonem na vodní kolo, Podhajský mlýn u Suchova, okr. Uh.*

život. Již jsme se dříve zmínili o sušárnách ovoce, dále bývaly vesnice vybaveny společně užívanými olejny, pazdernami (stavbami pro sušení lnu) či konopicemi (sušení konopí), z nichž se žádná na Slovácku už nedochovala. K dalšímu vybavení vesnice náležel hostinec a samozřejmě studna. Ovšem nejdůležitějšími provozně - technickými stavbami, bez nichž si naše vesnice až do minulého století nelze vůbec představit, jsou mlýny a kovárny.

**Mlýny** dělíme podle druhu pohonu mlecího zařízení („složení“) na **vodní a větrné**.

**Vodní mlýny** tvořily poměrně hustou síť kolem řek, říček i potoků. Jejich velikost byla do značné míry závislá na charakteru zemědělské krajiny a majetkových poměrech mlynáře. „Vodní dílo“, jak se obecně označovalo zařízení patřící k mlýnu, tvořil stav na hlavním toku řeky nebo potoka, z něhož odcházela voda strouhou do vodní nádrže, zvané nejčastěji zástava, udržující potřebné množství vody, což bylo zvláště nutné v období sucha. Ze zástavy vedl výtok vody korytem zhotoveným z kmene nebo desek na vodní kolo, které uvádělo prostřednictvím palečnického kola do pohybu mlecí zařízení. Vodní kolo bylo chráněno před sluncem, deštěm, sněhem i mrazem zděnou zídka nadkrytou prkny a jinou krytinou.

Vodní mlýny, vybudované nejčastěji z kamene, dřeva nebo cihel, byly spojeny s obydlím nebo stály o samotě. U mlýnů připojených k obytnému domu byla mlýnská stavení zpravidla z jedné strany síně, s níž byla spojena dveřmi. Mlýn se skládal z mlýnice, pudy a zanášky. Z pudy vedly dveře na „lanfešt“ ke stavidlům, jimiž se pouštěla voda na vodní kolo. Ve většině mlýnů bylo dvojí složení: jedna skládka byla zařízena na ječmen a žito, druhá na pšenici. Jednotlivé části mlýna byly propojeny dřevěnými schody.

S mlynářstvím byly po staletí spojeny i další stavby, jež využívaly vodní energie, jako pily, valchy (zařízení pro zplst'ování sukna) a olejny. Olej se lisoval z lněného a konopného semene, z bukvic, švestkových jader, máku, ořechů a slunečnic.

O vodním mlýně se zpívá v písni z Podluží:

*Ten lanžhotský mlýn, to je, Bože, mlýn,  
z jedne strany voda hučí,  
z druhé strany větr fučí,  
to je, to je, to je, Bože, mlýn.*

**Větrné** mlýny, zvané lidově větrňáky, větrňáky nebo povětrňáky, byly budovány v krajích s nedostatkem vodních toků, ale s příznivými povětrnostními podmínkami s pravidelnými větrnými proudy. Složení větrného mlýna pohání vítr, který se opírá o čtyři mohutná křídla, zapuštěná do vodorovné hřídele. Z různých druhů větrných mlýnů, s nimiž se můžeme setkat hlavně v severní Evropě a ve Středomoří, jsou na území naší republiky zastoupeny 3 základní typy:

1. větrný mlýn **sloupový** (též zvaný beraní, kozlečí, německý) – dřevěný, dvoupodlažní, který se dá celý otočit podle směru větru
2. větrný mlýn **holandský** – zděný ve tvaru válce nebo komolého kužele, třípodlažní, s otáčivou střechou s křídly
3. malý otáčivý i neotáčivý dřevěný mlýn ze severovýchodní Moravy, z poč. 20. stol. - mladší než mlýny sloupové nebo holandské, jednoduché lehké konstrukce.

Zatímco vodní mlýny stály mnohdy po celá staletí na jednom místě, větrné mlýny se někdy přemísťovaly z různých důvodů (špatné výdělky, nedostatek větru, ale i sňatek aj.)

Na území Slovácka se zachovaly pouze 2 větrné mlýny – dřevěný u Starého Poddvorova a zděný u Kuželova.



*Větrný mlýn v Kuželově – foto dodala autorka*



**Kovářny** stávaly obvykle na návsi nebo u silnice a byly v soukromém majetku nebo byly vlastnictvím celé obce, která je kovářům pronajímala nebo prodávala. Kovář býval dříve obecní zaměstnanec, který dovedl také léčit, trhal zuby atd. Někdy byla budova kovářny součástí rolnické usedlosti, jindy stávala samostatně, někdy bývala spojena s krčmou, hasičskou zbrojnicí, zvonící ap. Vchod do kovářské dílny byl většinou chráněn podsíní – prostorem krytým stříškou na sloupech. Tam bychom našli kruhy k uvazování koní a někde i kovadlinu a svěrák. U některých kováren stávala ještě rámová konstrukce s kolem – klec zvaná lisice pro upevnění a nadzvednutí krávy, vola nebo vzpurného koně, aby se nemohli při kováření bránit. Podstatou kovářny, prostorově dimenzované pro 2 – 3 pracovníky, byla zděná výheň s komínem a k ní z boku napojený kožený měch. Ten vháněl do hořícího dřevěného uhlí vzduch, aby se dosáhlo vyšší teploty. Po pravici míval kovář kamenné korýtko s vodou a věchýtek ke kalení. Otvorem ve stěně za výhni se protahovaly delší kusy, aby je bylo možno dostat ke kovadlině. Uprostřed

místnosti stál špalek s kovadlinou a postupem času přibývalo v kovárnách také speciálního náradí, stůl se zásuvkami, svěrák, další kovadliny, vrtačky, kolářská stolice, podkovářská stolička. Kovárny byly místem, kde se sousedé setkávali a vyměňovali si zkušenosti a názory, byly obecně prospěšnými budovami a často i společenským centrem obce.

**Hospody** byly v rámci vesnice protiváhou kostela. Jejich společenská funkce byla velmi výrazná a odrážely se v ní i sousedské vztahy s existujícími sociálními rozdíly. Výsadní postavení zaujímaly především obecní hospody a krčmy v držení bohatých rychtářů. Přestože hospody měly charakter rolnických usedlostí, jejich budovy se často odlišovaly svou výstavností od obytných stavení ve vesnici. Bylo tomu tak zvláště u velkých zájezdních hospod při důležitých silnicích, v nichž se zastavovali a odpočívali formani při svých mnohdy velmi dlouhých cestách. Jejich potřebám bylo podřízeno i celkové uspořádání a vybavení zájezdních hospod. Před jejich budovami stály na dřevěných podstavcích žlaby pro krmení koní, byly tu stáje, kolny pro povozy i prostory, v nichž nocovali formani, kteří při besedách v „šenk“ vyprávěli své zážitky z cest, informovali o novinkách ve světě. Vnitřní zařízení „šenkovny“ bylo v podstatě všude stejné. Větší místnost, v níž se nalévaly nápoje, měla v rohu „šentyš“ s výčepním pultem ohrazeným do stropu tyčkami, byla vybavena kamny s pecí a stoly s lavicemi, kde usedali hosté, často podle sociální diferencovanosti. Hospody byly středem obcí a v nich i kolem nich se odbývala řada obyčejů, slavností a zábav, jež prožívala celá vesnice. Tuto funkci neztratily v některých krajích někdejší obecní hospody dodnes.

*(Použitá literatura:*

Václav Frolec: Lidová architektura na Moravě a ve Slezsku, Blok Brno 1974  
Jiří Langer, Josef Vařeka: Naše lidové stavby, Albatros Praha 1983)



## **Ze vzpomínek strýca Oldřicha Krejčího- III.část**

*Miroslav Hebron*

Na konci února jsem dostal dopis z Kyjova od našeho nejstaršího člena O. Krejčího. Všechny krúžkaře v něm i se svojí manželkou Věrou srdečně zdraví a zároveň posílá zajímavé vzpomínky na dobu svého působení v brněnském Slováckém krúžku, se kterými bych Vás rád prostřednictvím Krúžkozoru seznámil.

Na začátku dopisu se vrátil ještě k loňskému Slováckému roku, kde si zazpíval v hlavním pořadu Břetislava Rychlíka a Josefa Holcmana "Slovácké roky rokúcí". Právě nad tímto názvem se totiž řada lidí pozastavovala, nezdál se jim srozumitelný. K tomu strýc Olin dodává: „Toto rčení jsem ve svém mládí často slyšával. Např. můj stařeček mně hodně vyprávěl o životě ve Svatobořicích, když byl mladý. Ve Svatobořicích bylo málo lúk a tak sedláci jezdili „roky rokúcí“ na sena do Zvolenova u Strážnice. Nebo, jednu sem šel s matkou v pozdním odpoledni z okopávky turkyně v Hampísoch. V zatáčce cesty u studánky jsme předběhli dvě stařenky jak pomlúvaly jednoho sedláka, že v rovince pod vinohradem „roky rokúcí“ nic neměl, enom samá lebeda tam rostla, zatímco ostatní vinohradníci v rovince pod vinohrady pěstovali okurky, mrkev, petržel, zelí, dýně aj.“

Dále vzpomíná na úsměvnou příhodu z padesátých let. „Jednu – asi v létech 1950 – 60 byl krúžek požádán, aby připravil nějaký pořad na přivítání bulharského státníka Jiřího Dimitrova na Sokolském stadioně, což pro nás nebyl problém. Stadion byl zaplněný publikem a čekali jsme. Jenže místo Dimitrova přišla zpráva, že vlak s bulharskou delegací se v Brně zastaví jen na chvíli, budou proneseny nějaké proslovy, Boženka Králová – Šebetovská něco zazpívá a vlak pojedje do Prahy. Když jsme se to dověděli, tak jsme předvedli krátký program a potom byla všeobecná veselice. Asi před půlnocí jsme se Miloš Janulík, Ňancek Hasil, Oldřich Kůřečka a já

rozhodli, že půjdeme dom. A tak jsme pomalu kráčeli Kounicovou ulicí dolů na Českou a polohlasitě jsme zpívali písničku Beograd, Beograd. Když jsme dozpívali první sloku, zdálo se nám, že jsme zaslechli píšťalku. Zpívali jsme druhou sloku a tu se ozvalo hlasitější pískání a ostrý hlas „občané nerušte noční klid a jděte rači spát.“ Oldřich Kůřečka na to „dyž nám se ešče nechce spat“. Vtom se k nám přiblížil příslušník policie a znovu mocně zapískal na píšťalku. V momentě byl u nás další policajt. Nastala výměna názorů, odkudsi zhora se ozval hlas „zavřite ich tú bandu“, z protější strany se ozval mírnější hlas – „enom ich nechte, zpívajú pěkně“. Jeden z policistů – asi vyšší hodnosti, rozkázal druhému „soudruhu, odvedte ich na revír“ (na Veveří č. 74). Nijak jsme se temu nebránili a šli jsme. Když jsme došli na revír, tak ten co nás přivedl, hlásil dalšímu, službu konajícimu – „soudruhu .....“, přivedl jsem rušitele nočního klidu“. Oslovený řekl „to bude asi složitější, já zavolám velitele“ a odešel.

Za chvíli přišel v policejní uniformě starší pán a již ve dveřích skoro šťastně zvolal „á to jsou k nám hosti, tak povězte mně odkád' jste, co ste vyvedli“. Ňancek, jako nejstarší se dal do vysvětlování. Když skončil, tož se ho ptal, odkád' kerý sme.

První se představil Ňancek, vystoupil na špičky bot a hrdě hlásil „já su Ňancek Hasil z Tvrdonic, po něm „já su Janulík z Kostic“, po něm „já su Krejčí ze Svatobořic“, načež velitel pravil. „Tam u vás byl ten internační tábor, že“. Nakonec došlo na Kůřečku. Na otázku velitele se postavil do pozoru a jako Švejek hlásil „Ich melde gesamt. Ich bin Oldřich Kůřečka aus Nieder Bojanovic“. No tož to bychom měli, pravil velitel a znovu se podíval na Kůřečku s otázkou „poslechni šohaju, neznáš v Bojanovicích řídícího učitele Kůřečku?“ Načež Kůřečka se postavil znovu do pozoru a hlásil „ich bin sein Sohn“. Velitel si dal ruce za záda a skoro zařval „ty kujóne, to děláš svému tatovi pěknou ostudu“. Načež Oldřich odpověděl „šak su jeho syn“. Po krátké pomlce velitel pravil „kluci neblbněte, běžte se dom vyspat, ale v klidu“. Tak skončila naše anabase.“

Tolik z dopisu strýca O. Krejčího, datovaného v Kyjově 23.2.2012.

Se strýcem O. Krejčím jsem potom mluvil začátkem března telefonicky a předběžně jsme se domluvili na tom, že bude-li zdrav, přijede za ním malá delegace krúžkařů začátkem května do Kyjova popřát mu k jeho 98. narozeninám.

V polovině dubna jsem však od něho obdržel další dopis, ve kterém píše o tom, že po pádu a úderu do hlavy má určité zdravotní potíže. A aby toho nebylo málo, manželka Věra utrpěla komplikovanou zlomeninu nohy, po které je upoutána na lůžko. Strýc Olin se o ni vzorně stará a celý svůj čas i síly věnuje péči o svoji manželku. Oba oslavili společně již před několika lety diamantovou svatbu a jsou vzácným příkladem manželského soužití, jakých je v dnešní době už velmi málo.

\*

**Ze slováckých pověstí - I.** (rozhodla jsem se zařadit tento seriál)

### **Zámecký poklad (Čejkovice)**

Jednou přijel císař Josef II. nečekaně do Čejkovic, odevzdal patent purkmistrovi a do rána měli jezuité zámek opustit. Neměli ani čas, aby se s občany rozloučili.

Představený svolal důležitou poradu. Ale že jezuité císařovo rozhodnutí očekávali, byli na ně připraveni. Všechno šlo jako na drátku. Na zámku zdánlivě panoval zmatek. Jeden po druhém pospíchali ke studni, která stála uprostřed nádvoří, a něco do ní házeli.

Jakmile se setmělo, začali se jezuité jeden po druhém ze zámku vytrácet. Každý z nich se opíral o velikou silnou hůl. Několik jich přešlo, aniž by si všimli výrostka Mikulice. Byla v něm malá dušička. Potom ale zvítězila zvědavost, vystrčil hlavu, a tu se před ním objevil už hodně starý jezuita. Také se opíral o hůl. V Mikulicovi by se krve nedořezal, jak se lekl. Avšak jezuita se

zastavil a vlídně povídal: „No, chlapíku, pomůžeš mi tu hůl donést k Remízku?“. Tak se nazývá kopec na cestě ze zámku k Mutěnicím. Mikulica se hned chopil hole, ale dlouho ji jenom tak v ruce nenesl, protože byla velice těžká. Hodil ji na rameno, ale hůl byla stále těžší a těžší. Když už ji nemohl unést, praštil s ní o zem.

V tu ránu se hůl rozdělila a po zemi se kutálelo zlato a stříbro. Mikulica nemeškal a hned začal sbírat, co se dalo. Nakonec vzal nohy na ramena a utíkal k Čejkovicím. Když přiběhl domů, všichni už spali. Přistoupil k oknu a mince počítal. Napočítal rovných deset. Měsíc svítil, jako by se vysmíval, že si nevzal peněz víc. Co naplat! Mikulica byl rád, že má aspoň něco.

Brzy ráno, jakmile se rozednilo, vyprávěl domácím, co se mu přihodilo. Nechtěli mu věřit. Ale když ukázal peníze, byli překvapeni. Vypravili se na to místo, kde včera ležela jezuitova hůl, ale ani po jezuitovi, ani po jeho holi a penězích nebylo památky.

Zkuste se dostat do studně po provaze, navrhovali sousedé. A tak uvázali Mikulicu na provaz a spouštěli ho dolů. A protože se v studni nedalo dýchat, museli ho vytáhnout.

Zámecká studna byla pobořena, zasypána a tím zapadly i naděje, že by se zlato a stříbro, které tam nasypali jezuité, mohlo nalézt. Pověst o pokladu pomalu bledla, takže dnes ji znají jenom ti nejstarší. Po jezuitech však přece jenom památky zůstaly. Jsou to vzácné obrazy v čejkovickém kostele, které pocházejí ze zámecké jezuitské kaple.

*dodala J. Lacinová*

*(Literatura:*

„Slovácké pověsti“, Jiří Žardecký, Arca JiMfa, 1998)



## Folklorní (i jiné) akce



### Co se dělo na besedách od fašanku do prázdnin

Slovácký krúžek pořádá jednou za měsíc tradiční besedy u cimbálu. Od roku 2010 se besedy konají díky laskavosti MÚ Brno Žabovřesky v kulturním domě Rubín na Makovského nám. Besedy jsou a vždy byly malými svátky pro všechny zapálené krúžkaře. A že je vždy na co se těšit, bych rád vypověděl pomocí komentované obrázkové reportáže.

Nelze samozřejmě postihnout všechny momenty bohatého krúžkařského života na tak malém prostoru několika stránek Krúžkozoru, ani nelze dokonce podat ucelený obraz jednotlivých besed, ale snad se výběrem z obrazového materiálu alespoň podařilo přiblížit čtenáři vynikající atmosféru přátelství a dobré zábavy, která na besedách panuje.



Fašankovou besedou spojenou s pochováváním basy končí krúžkařské období světských radovánek a začíná období půstu, který každý vnímá jinak, ale na besedě jsou hodně veselí všichni. Letos byla beseda obohacena rejem masek v podání taneční chasy. Chasa se inspirovala maškarními bály z oblasti



italského Benátska: Tak, Kapuleti a Montekové! Do tance při stakátech naší cimbálky! A vy ostatní jezte, pijte a tancujte. Vždyť je fašanek!

O pohoštění se postaral krúžkař – oslavenec, Jaroslav Klíma. Bohužel, vše musí jednou končit. Fašanková beseda končí tradičně, pochováváním basy: „Už jsi nám naše milá baso umřela,.....“







S březnem přichází jaro a do krúžku je pozván ženský sbor Lipina z Hroznové Lhoty doprovázený hornáčkou CM Libora Supa.

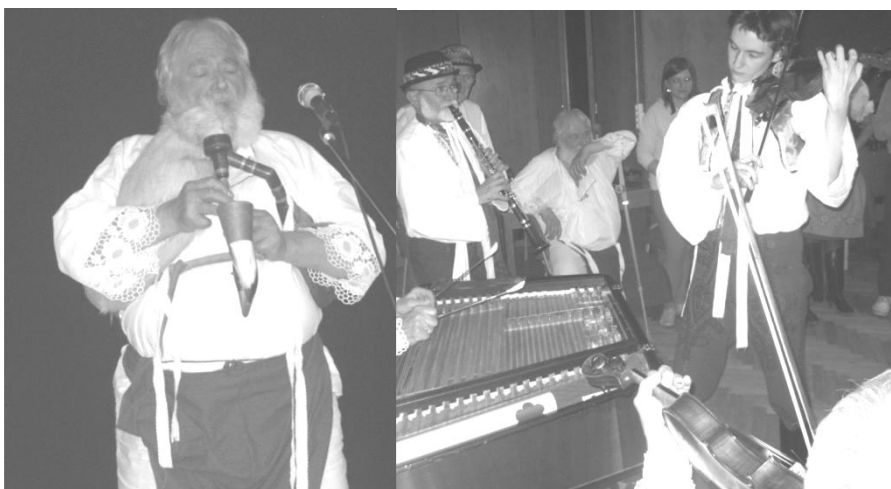
I přes trvajícím postní období se Fajo a chasa s tradičním šmakem oharků postarali o gurmánské zážitky. Výročí tentokrát slavil J. Pavlík.





Při dubnovém koštu slivovic se pořádně rozparádil i náš starosta Mírek Hebron. Aby taky ne! Půst je pryč a chasa nasbírala na 102 vzorků pálenek.

S květnem pro změnu zavítali do krúžku podlužáci ze Starého Poddvorova pod křídly O. Kůřečky v bohatém obsazení nejenom CM, tanečním souborem, ale i s vynikajícími pěvci zvučných jmen



včetně osobnosti krúžkaře a gajdoše, Jury Holáska. Nutno dodat, že tak pěkně předvedené Podluží se jen tak někde neuvidí.

Tolik z objektivů našich „zuřivých fotoreportérů“. Zbylé necht' si čtenář vybaví z vlastních vzpomínek .... a ti, co tam nebyli, mají pech. Ještě jedno slovíčko: kdo tam nejste, nermuťte se. Snad příště.

*(Z fotografických podkladů laskavě dodaných našimi krúžkaři připravil M. Dostál)*

\*

## **Pálavský výšlap (12.5.)**

*Jiřina Lacinová*

Letos zas – jak bychom si mohli nechat ujít tuto naši velkolepou oslavu jara!

Tentokrát rozdělení do tří skupinek (turisti, méně zdatní turisti a neturisti), všichni se sešli z různých tras v Pavlově ve sklepě u p. Andrlého (zorganizovali Miluška s Pepou), kde jsme absolvovali košť výborných vzorků (já jsem např. pila poprvé v životě slámové víno...) a posléze se zase rozptýlili po krajině, jak se kdo cítil. Naše 6-členná skupina se psem se toulala pod vedením přírodovědného Ondry kolem hrádku Děvičky nahoru k vysílači, kochala se nádhernými výhledy, posléze zas dolů vinohrady do Dol. Dunajovic, celkem asi 13 km – kdyby nás nezastihl protivný déšť, nemělo to chybu. Zdeněk B. ve svém sklepě na nás tentokrát čekal marně, spíš jsme se museli před odjezdem rozehrát v hospodě polévkou...

Lepší než slova ale bude malá fotoreportáž:

Slovácký krúžek v Brně



*Z Pálavy 2012 - fotky dodala J. Lacinová*

**A teď ještě jedna fotoreportáž – tentokrát z koseckých slavností v Buchlovicích (27.5.), kam vypravil SK v Brně menší autobus - jak se povedly, posuďte sami:**



*Buchlovické kosení trav bez komentáře – fotky dodala J. Lacinová*



## Vinařovo okénko

### O vývoji vinařství u nás - III. část, aneb jak se k nám dostalo víno.

*Mirek Dostál*

Putujeme-li do Vídně přes Mikulov, uvidíme jen několik kilometrů za naší hranicí s Rakouskem siluetu středověkého hradu Falkenstein tyčící se nad vinorodou krajinou s vinařskou obcí stejného jména, kde se dodnes vyrábějí špičková vína, především veltlínské zelené. V obci se dodnes pořádají tradiční vinařské slavnosti upomínající na slavnou minulost Falkensteinu, nutno říci, že zcela po právu, neboť to byl právě Falkenstein, který se nesmazatelně vryl do vývoje vinařství nejenom v rakouském Niederösterreich ale i v sousední Moravě a nakonec i celém Českém království, především vznikem tzv. horenského práva.

Co to horenské právo bylo, jak vzniklo, k čemu sloužilo? V zásadě můžeme říci, že se jednalo o souhrn právních norem, které upravovaly vztahy mezi pronajímateli vinic a vinohradníky, ale i vztahy mezi vinohradníky samotnými. V knize prof. Viléma Krause *Vinitorium Historicum* cituje autor překlad Falkensteinského horenského práva z r. 1528. Některá ustanovení jsou pro nás velmi zajímavá, proto uvedu výpis z některých statí se svými poznámkami. Určitě by jejich uplatňování mělo kladný vliv na hospodaření ve vinohradech i v dnešní době.

*Vinici ztratí ten, kdo ji nechá po tři roky zpustnout.*

Jak prospěšné by bylo takové opatření s ohledem na velké množství zanedbaných vinohradů dnes.

*Kdo bez důvodu udělá z vinice pole, musí nadále z vinice odvádět desátek...*

Toto opatření zamezovalo nekontrolovanému úbytku viničních tratí a stabilizovalo subregion.

*Na pozemek, který nebyl před dvaceti lety vinicí, nesmí nikdo vysadit novou vinici*

Artikule má paralelu v dnešních zákonech EU a chrání vinaře před nadměrnou konkurencí.

*Všichni z viniční hory se musí shromáždit ....., kde se přečte právo, a projednají se stížnosti. Zvolí se nový perkmistr, který musí být osoba usedlá ve Falkensteinu. Perkmistr a čtyři pomocníci (mající vinici v hoře) vytvoří horenský úřad.....*

Horenský úřad vyhlášoval den sklizně (14 dní předem), dohlížel nad sklizní a zejména výběrem perkrechtu – stanoveného množství moštu z jednotky vinice. Dále byly v právu vyčísleny postihy za nedodržení termínu sklizně. Majitel hory, kterým byl v té době klášter sv. Kláry ve Vídni, posílal do hory svého zástupce, který měl vybírat perkrecht. V této věci je zajímavá stať, dle které měl nájemce vinice, nebo vinař v případě nepřítomnosti zástupce kláštera

*S plnou svědomitostí dá vinař, nebo nájemce postavit příslušné množství vína nebo moštu vedle schodků do vinice a peníze položit pod kád', aby se neztratily. Kdyby došlo ke krádeži, pak nájemce přijde o kád' a klášter o mošt a peníze.*

Jak by to asi dopadlo nyní, když se z vinic ztrácí kolikrát celá úroda? Samozřejmě horenský úřad měl povinnosti celoroční, například 3 prohlídky vinic za rok vždy v právu stanovený den:

*14 dní před sv. Jiřím prohlédne perkmistr se svými pomocníky všechny vinice a zjistí jejich stav. Těm nájemcům vinice, kteří je mají v nepořádku, zatluče k vinici kříž. Za každý kříž zaplatí nájemce.....*

Toto opatření mělo dobrý výchovný efekt – nejenom pokuta, ale viditelný kříž, který pro špatného vinaře byl veřejnou hanou. Horenské právo určovalo mnoho detailů ve vzájemných sousedských vztazích. *Když jeden druhému odloudí dělníka... propadá perkmistru pokoutou 12 feniků. Když někdo vezme sousedovi plnou motyku půdy z vinice*

*přes hraniční mez, propadne pokutě..... Každé pondělí vyhlásí společně dva z rady a dva z obce mzdu za každou práci a podle toho se musí všichni řídit..... Když jde pocestný nebo poutník, muž nebo žena, kolem vinice a má touhu po hroznech z hladu nebo žízně, má zavolat na hotaře. Není-li tam hotař, pak si smí sám utrhnout, ale jen jeden nebo dva hrozny z meze a třapiny položit na mez.*

Falkensteinské horenské právo se stalo vzorem pro vznik horenských práv na Moravě. V menších obměnách přežilo do pozdního středověku a stalo se základem i moderního vinařského zákona jak částečně terminologií, tak i svou filozofií. Svojí propracovaností je důkazem důležitého postavení vinohradnictví ve středověké ekonomice. Pro Moravu bylo nejenom vzorem ale Falkensteinský horenský soud se stal odvolacím úřadem ve sporech týkajících se viničních záležitostí. Horenská práva na Moravě se v mnoha věcech odlišovala, a některá se vyznačovala dosti tvrdými postihy, zejména práva odvozená od Židlochovického horenského práva.

Archaické podoby horenských práv jsou ještě dnes předváděny folklórními uskupeními při různých příležitostech prezentace lidových zvyků, např. zarážání hory. Je sice zřejmé, že často jde sice o idealizované varianty, ale základ artikulí plynoucí z Falkensteinského horenského práva v nich lze vyčíst. Jeden z hlavních přínosů horenských práv na Moravě je prosazování snahy vyrábět originální místní vína a snahy o zvýšení kvality vyráběných vín, kteréžto ukazatele ve svém důsledku představovaly zvýšení prodejnosti a konkurenceschopnosti místních vín a z hlediska vývoje jasný krok ke zkvalitnění vinařství.

*(Použitá literatura:*

Prof. Ing. Vilém Kraus, CSc., *Vinitorium Historicum*, nakladatelství Radix, 2009)





## Aktuality ze světa vinařů

Dnešní vinařský rok nezačínal právě nejlépe. Po krásném podzimu, kdy víno na vinicích nádherně vyzrávalo a vinaři mohli opět vytvořit vína s těmi nejlepšími parametry, přišla zima, která bohužel nedonesla do vinorodých oblastí Moravy dostatek vláhy, také následné období jara bylo vláhově podprůměrné. K tomu se přidaly silné holomrazy v únoru. Když se pak vinice za pomoci velké starostlivosti svých majitelů alespoň trochu zvrávoraly, přišla další rána, katastrofální sucho. Např. na mé vinici nekápla ani kapka vody celý duben a květen. To nejhorší však teprve přišlo v noci ze 17. května, kdy většinu vinic sežehl noční mráz. Ranní teploty dosahovaly na mnoha vinicích až  $-4,5\text{ }^{\circ}\text{C}$ , podle neověřených zpráv byly mnohde i nižší. Je pravdou, že postiženy byly především méně hodnotné tratě v údolích apod., ale i v nejlepších polohách byly příznaky poškození mrazem zaznamenány.

K těmto negativům se navíc přičetla rána další, tentokrát ve formě zavedení spotřební daně z tichých vín, aneb kam čert nemůže, tam pošle úředníka. Paradoxem této otázky zůstává, že Česká republika bude jedinou zemí v Evropě, kde tato daň bude zavedena. Pro mnohé vinaře, zejména však pro menší vinařské podniky, se tak stává zavedení daně likvidační záležitostí, protože v napjaté konkurenci laciných zahraničních vín již nebudou moci nadále obstát.

Co dalšího lze od letošního roku čekat? To nikdo neví. Proto držme vinařům palce, vždyť bez nich by Morava nebyla Moravou.

*Mirek Dostál*



## Receptář



Blíží se kvapem léto a jeho fyzicky náročné zemědělské činnosti, tak jsem se rozhodla zařadit **královnu polévek – slepičí** – jak ji vařivaly naše babičky – i s tradičními nudlemi:

Tato polévka byla a je dosud svátečnější, a proto se vařivala a dosud vaří v neděli, o svátcích a o svatbách. Byla to také samozřejmě polévka nosívaná „do kúta“, tedy ženám po porodu. Na polévku se zabíjely slepice převážně již „vynesené“. *Potřebujeme:*

2 l vody, 1 slepici, zeleninu (mrkev, petržel, celer, cibuli), nové koření a celý pepř (několik kuliček), sůl, domácí nudle.

*Postup:* slepici očistíme a opereme, zalijeme studenou vodou, přidáme očištěnou zeleninu a vaříme při mírné teplotě 2 až 3 hodiny. Když je maso měkké, polévku ocedíme a dochutíme. Domácí nudle vaříme zvlášť a pak do polévky vložíme. Kdo má rád, přidá si do polévky nakrájenou zeleninu a zelenou petrželku.

Stejným způsobem se postupuje i při vaření polévek z jině drůbeže (kačen, hus, holoubat). Polévka z holoubat je nejlehčí polévka vhodná pro děti a nemocné. Do kačeních a husích polévek se místo nudlí dávaly domácí drobký.

Maso z polévek se jedlo většinou vařené bez dalších úprav, nejčastěji s nějakou omáčkou (např. tato- jemně nakrájíme jednu cibuli, osmahneme do růžova na sádle nebo másle, přidáme sladkou papriku, jeden stroužek česneku a zalijeme vývarem z vařené slepice. Tento základ zahustíme zasmažkou z másla a hladké mouky. Přidáme mléko a za občasného míchání zvolna vaříme. Pak přidáme smetanu, mírně povaříme a dochutíme. Na závěr přidáme úhledně nakrájené kousky masa z vařené slepice.). K omáčkám se jedly „krajance“ nebo pečená buchta. Až v pozdější době se připravovaly

k omáčkám kulaté šišky (z ječmenné mouky) nebo **knedle „postaru“** – mouka hrubá (často bývala též z mouky ječmenné), sůl, vejce, voda, prášek do pečiva, z toho vypracujeme vláčné těsto, tvoříme z něho kulaté knedlíky, které vaříme v osolené vodě 10-15 minut.

A teď to nejdůležitější- domácí **nudle** (ze stejného těsta se dělávalo i drobení – „drobky“): 1 vejce a 1 polévková lžice vody a mouka- ta se používala hrubá, dnes se často používá polohrubá. Nebyla to snadná věc, muselo se udělat rukama těsto, které muselo být dostatečně tuhé, válkem se muselo vyválet do tloušťky o něco silnější než papír. To samo o sobě byla práce namáhavá. Rozválené těsto se nechalo v celku, pomoučilo se a stočilo do ruličky. Ručně ostrým nožem se krájely tenké pásečky – to musela každá žena ovládat, musela krájet rychle a přitom se neříznout. Roztřepané nudle se pak vařily v horké vodě. Po vyplavání na povrch byly uvařené, opláchly se a byly připravené do polévky, do každé se dělaly čerstvé (s výjimkou svatby, kdy se dělaly pár dní dopředu- pak se sušily na ubrusu nebo papíře). Drobení bylo snazší, protože se těsto strouhalo na hrubším struhadle přímo do polévky.

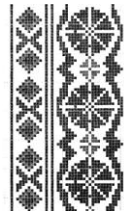
*dodala JL*

*(Zdroj:*

*„Opomíjená jídla a zvyky“, Marie Lekešová, Hluk 2011)*

***A dobrou chut'!***

\*



## **Závěrem lidová pranostika**

*„Červen studený – sedlák krčí rameny.“*



Na tomto čísle se podíleli: J. Lacinová, M. Dostál, autoři příspěvků.  
Redakce si vyhrazuje právo redakčních úprav zveřejňovaných příspěvků.

Redakční uzávěrka příštího čísla je 30.9. 2012.

Příspěvky zasílejte na adresu [jir.lacinova@seznam.cz](mailto:jir.lacinova@seznam.cz)

Fotky zasílejte na adresu: [dostal.mirda@seznam.cz](mailto:dostal.mirda@seznam.cz)



Krúžkozor vydává Slovácký krúžek v Brně za podpory Statutárního města Brna.

Vychází 3x ročně nákladem 100 kusů.

Je též publikován na [www.kruzek.cz](http://www.kruzek.cz).

Odpovědný redaktor: Jiřina Lacinová

Autor obálky: Jaroslav Homola

